

В.Л. ЗЛИВКОВ

кандидат психологічних наук, доцент, завідувач лабораторії методології і теорії психології Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України, м. Київ

С.О. ЛУКОМСЬКА

кандидат психологічних наук, старший науковий співробітник лабораторії методології і теорії психології Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України, м. Київ

О.В. КОТУХ

науковий співробітник лабораторії методології і теорії психології Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України, м. Київ

ІНТЕГРАТИВНИЙ ПІДХІД У ВИВЧЕННІ ІДЕНТИЧНОСТІ ТА АВТЕНТИЧНОСТІ ВЕДУЧИХ ТРЕНІНГОВИХ ГРУП

Зливков В.Л., Лукомська С.О., Котух О.В. Інтегративний підхід у вивченні ідентичності та автентичності ведучих тренінгових груп. Дану статтю присвячено результатам емпіричного дослідження можливостей застосування інтегративного підходу у вивченні автентичності та ідентичності ведучих тренінгових груп. Встановлено, що інтегративний підхід дозволяє вивчати феномени автентичності та ідентичності як єдині цілісні феномени, активний простір, схильний до самовдосконалення, зданий наповнювати реальність змістом, ставленням і переживаннями. За результатами емпіричного аналізу виявлено, що досліджувані молодші 30 років мають найвищі показники за шкалою «автентичний самовираз», а найнижчі – за шкалою «знання і прийняття себе»; ведучим тренінгових груп, старшим за 50 років, найбільше властивий «автентичний самовираз», а найменше – «не-обмеженість іншими»; більшість опитаних вважають, що їхнім найважливішим ресурсом в роботі є накопичений життєвий і трудовий досвід, саме досвід визначає ефективність ведення тренінгової групи. Трансформація спогадів краще виражена у досліджуваних чоловіків, натомість жінки, хоча й не сприймають описувану ними ситуацію як дискомфортну, все ж більше пам'ятають її деталі; чоловіки більше схильні до румінацій, частіше за жінок вважають свій досвід унікальним, значущим не лише для них, а й в контексті досвіду проведення тренінгів; у досліджуваних спостерігаються високі показники за шкалою «самоприйняття та саморозуміння», тобто ведучі тренінгів завдяки складній ситуації краще розуміють цінність свого життя, свої потенційні можливості і ресурси.

Ключові слова: автентичність, ідентичність, тренінг, наратив. самореалізація, професійна діяльність.

Постановка проблеми та її зв'язок з важливими практичними завданнями. Сучасна ситуація в психологічній практиці характеризується протистоянням традиційного (академічного) підходу і величезної кількості шкіл, напрямків, нових терапевтичних та психокорекційних підходів до розуміння теорії і практики цієї науки. Світоглядною основою інтегративної методології є принцип цілісності, що полягає у розумінні психіки як

надзвичайно складної, багаторівневої, здатної до самоорганізації, що володіє здатністю підтримувати себе в стані динамічної рівноваги і продукувати нові структури та нові форми організації. Трансформація психологічного знання в умовах інформаційного суспільства зумовлює безперервні якісні і кількісні зміни, що впливають на вибір тем дослідження і їх організацію, методи та рівні аналізу, що, у свою чергу, ускладнює формування повного концептуального і формалізованого опису «метапсихології» та висуває на передній план динаміку розвитку психологічного знання. В широкому сенсі використання інтегративного підходу в психології спрямоване на позитивну динаміку процесів саморозкриття, саморуку, саморозвитку в континуумі часу та простору. Інтегративний підхід дозволяє вивчати феномени автентичності та ідентичності як єдині цілісні феномени, активний простір, схильний до самовдосконалення, зданий наповнювати реальність змістом, ставленням і переживаннями. Не в останню чергу дана проблема актуальна для ведучих тренінгових груп, популярність яких і нині дуже висока на вітчизняних теренах.

Останні дослідження і публікації, виділення невирішених питань загальної проблеми, якій присвячується стаття. Ідентичність і споріднені з нею слова мають довгу історію як технічні терміни західної філософії – від стародавніх греків до сучасної аналітичної філософії. Вони використовуються для звернення до вічних філософських проблем постійності серед очевидних змін, а також єдності серед очевидної різноманітності. Дослідження ідентичності як тотожності міститься ще в діалектиці Платона, а подальший розвиток – у численних філософських дослідженнях постійності і мінливості, Я і не-Я у працях Г. Лейбніца, Дж. Локка, І. Фіхте, Ф. Шеллінга, Гегеля, В. Соловйова. У сучасному суспільстві структура Я його індивідів набуває найбільшої когнітивної складності порівняно з будь-якою історичною епохою. Відповідно, питання про становлення ідентичності та можливі шляхи її переформатування також набувають значної складності. Оскільки, чим більше Я-образів, тим складніше зберегти саму ідентичність, усвідомлення належності кожного зі своїх Я-образів до єдиного комплексу «Я».

Засновник екзистенційно-гуманістичного спрямування Д. Бьюджентал вважав, що ключовою якістю психотерапевта і ведучого терапевтичних груп, його головною екзистенційною цінністю є автентичність, яку він розглядав в трьох аспектах: як повне усвідомлення і занурення в даний момент, як вибір теперішнього способу життя і як прийняття відповідальності за свій вибір. Більш того, автентичність виступає у нього як інтегративна властивість особистості, яке включає в себе здатність висловлювати щирість по відношенню до клієнта і бажання залишатися самим собою у всіх ситуаціях. Це важливо ще й тому, що автентичний консультант – свого роду модель для клієнта, приклад гнучкої поведінки. Учень Р. Мея і Дж. Бьюджентала К. Шнайдер виділив три найважливіші критерії професійного консультування та психотерапії. По-перше, практичний психолог повинен досягти певного рівня особистої зрілості – вміти вирішувати власні життєві проблеми, бути

щирим, толерантним і чесним по відношенню до самого себе. По-друге, повинен володіти соціальною зрілістю, а саме - бути здатним допомогти своїм клієнтам ефективно вирішувати їхні проблеми, бути терплячим і щирим у стосунках з ними. І, по-третє, консультант повинен завжди перебувати в процесі розвитку і досягнення все більш високого рівня зрілості, усвідомлюючи при цьому, що бути зрілим завжди і всюди неможливо [1].

Термін «автентичність» став поширеним у психології у другій половині ХХ-го сторіччя у зв'язку із розвитком гуманістичної і трансперсональної психології. До цього періоду він фактично не використовувався, замінюючись термінами «самість», «тотожність особистості», «Я», «ідентифікація», «ідентичність», і досліджувався в контексті проблематики самосвідомості особистості. У. Джеймс постулював тотожність особистості самій собі в особистісному і соціальному аспектах. На думку З. Фрейда, людина стає соціальним суб'єктом за допомогою ідентифікації (найбільш раннього прояву емоційного зв'язку з іншою особою, наслідування і уподібнення себе батькам). К.-Г. Юнг описав архетип «несвідомої самості» як абсолютний початок буття душі. «Крах свідомої установки» (почуття дезорієнтованості в навколишньому просторі) в юнгіанстві є кризою автентичності.

У К.Юнга автентичність тісно пов'язана із архетипом Тіні людини, а також із поняттям персоналізації. Персоналізація – це процес еволюції персони і, отже, тіні особистості, що одночасно є процесом інволюції її образу. Потреба в персоналізації - це потреба бути кимось, бути особистістю, водночас у результаті процесу персоналізації людина стає: 1) більш закритою, більш відгородженою від інших людей; 2) менш здатною до співпереживання, емпатії у взаєминах з іншими людьми; 3) менш схильною до самовиразу, розкриття іншим своїх власних психологічних проблем, менш конгруентною. На відміну від персоналізації, персоніфікація проявляється не в прагненні людини «бути особистістю», а у прагненні бути «самою собою». Процес персоніфікації характеризується відмовою індивіда від «масок», посиленням інтегрованості особистості, підвищенням рівня конгруентності і емпатійності, збільшенням загальної автентичності. Звідси, «персоніфікаційний синдром» утворюють позитивна безоціночність, емпатійність і конгруентність.

Ототожнюючи ідентичність та автентичність, Е.Еріксон стверджував, що про почуття ідентичності свідчать три ознаки: відчуття внутрішньої тотожності та інтегрованості в часі (дії в минулому та очікування від майбутнього переживаються як такі, що пов'язані із самістю сьогодення); відчуття внутрішньої тотожності та інтегрованості в просторі: людина сприймає себе всюди та завжди як цілісність, а всі свої дії розглядає не як випадкові, а як такі, що внутрішньо обумовлені; ідентичність переживається серед інших, що є соціально значущими, взаємостосунки та ролі допомагають підтримати та розвинути почуття інтегрованої в часі

особистості. Ототожнення феноменів «автентичності» і «ідентичності» властиве й для представників символічного інтеракціонізму.

Згідно із комунікативною теорією ідентичності (M.Hecht, J.Warren), ідентичності можуть бути особистісними, соціальними та колективними; вони одночасно є сталими та мінливими; їх можна класифікувати на афективні, когнітивні, поведінкові та духовні; ідентичності можна по-різному інтерпретувати залежно від ситуацій, відповідно вони мають як суб'єктивний, так і чітко визначений зміст; ідентичності є джерелом очікувань і мотивації, без них ефективна комунікація неможлива. Іншими словами, відношення між ідентичністю та комунікацією є реципрокним, тобто спілкування сприяє формуванню, утвердженню та зміні ідентичності особистості [4].

За результатами напівструктурованого інтерв'ю (D. J. Burks, R.Robbins) було з'ясовано, що ведучі тренінгових груп асоціюють автентичність насамперед зі щирістю емоційних, когнітивних і поведінкових реакцій людини («говорить те, що думає, відчуває, а робить лише те, що прагне робити»), тобто автентичність – це узгодженість різних соціальних ролей людини, її внутрішнього і зовнішнього «Я». Водночас досліджувані зазначали, що автентичність завжди ситуативна, оскільки кожного разу людина перебуває у «автентичному (справжньому) моменті», однак вибір автентичної чи неавтентичної поведінки завжди лишається за нею: «наша професія вимагає сильних масок, бути автентичним одразу означає втратити авторитет у клієнта», «щирість з клієнтом – показник слабкості психолога», «якщо я буду автентичним на тренінгу, то чому я зможу навчити клієнтів, які вважають мене фахівцем у даній галузі?». По суті, тренери вважали, що для ефективного управління тренінговою групою автентичність не лише не потрібна, а й часто шкідлива [2]. Досліджувані акцентували на поняттях «тактовність» і «толерантність», які важливіші в роботі з групою, ніж автентичність, і, на їхню думку, є антонімами автентичності. Тобто, з одного боку, автентичність як справжність, щирість є професійно важливою якістю психолога, а з іншого – саме на тренінгу стає на заваді ефективній роботі, зокрема при керівництві групою. Автентичність виражається як вербально, так і невербально, якщо учасники тренінгової групи розуміють невербальну комунікацію, вони можуть здогадатися, що тренер з ними нещирий, втім, на думку ведучих, відповідність вербальних висловлювань їх невербальному виразу важлива у психотерапевтичних групах, але не на навчальних тренінгах. Звідси очевидно, що фасилітатори тренінгових груп більше вважають себе педагогами, аніж психологами, завданням яких є передача знань, а не вплив на особистість учасників груп. Досліджувані зазначали, що ведучим тренінгів для успішної роботи достатньо мати помірний (часто нижчий за середній) рівень автентичності.

Іншої думки дотримуються досліджувані щодо автентичності ведучих психотерапевтичних груп. Саме там автентичний самовираз терапевта сприяє саморозкриттю учасників терапевтичної групи, щирість одних стає запорукою щирості, автентичності інших тим самим зумовлюючи необхідний

для психотерапії рапорт. Ведучі тренінгових груп зазначали, що автентичність завжди більше стосується емоційної і менше – когнітивної сфери, саме тому автентичність у взаємодії сприяє психологічному комфорту учасників групи, однак смислового впливу при цьому вона не має. Деякі називають спілкування між клієнтом та терапевтом «автентичним діалогом», відповідно він більше актуальний у психотерапії, ніж у психоедукації чи психокорекції зокрема. Однак, на думку ведучих психотерапевтичних груп, є групи клієнтів, у спілкуванні з якими слід виявляти менший рівень автентичності, це зокрема, особи із межовими, нарцисичними та істеричними розладами, а також з дітьми та підлітками, з якими занадто сильне саморозкриття може знизити авторитет психотерапевтів. Досліджувані зазначали, що вони автентичні лише в тому випадку, коли дискусія чи групові справи стосуються їх особистого досвіду, втім чи розповідати про свої переживання чи ні, справа ситуативна і стосується кожного конкретного контексту, конкретної тренінгової групи [1]. Тобто, ведення як тренінгових, так і психотерапевтичних груп вимагає помірного рівня автентичності психологів, занадто низький не сприятиме встановленню емоційного контакту, відчуттю безпеки та комфорту у роботі з групою, а зависокий – знизить авторитет ведучого і так само не сприятиме позитивній психологічній атмосфері в групі.

Формулювання цілей і постановка завдань статті. Метою даної статті є висвітлення результатів емпіричного дослідження можливостей застосування інтегративного підходу у вивченні автентичності та ідентичності ведучих тренінгових груп.

Виклад методики і результатів досліджень. Для реалізації мети дослідження нами було обрано наступні методики: Шкала автентичності (А.М. Wood, Р.А. Linley, 2008) [5] та Опитувальник нарративної ідентичності (NIQ, S.T. Douglas, 2019) [3]. Шкала автентичності базується на теорії К.Роджерса про повноцінно функціонуючу особистість та особистісно орієнтованій моделі автентичності G. T.Barrett-Lennard. А.М. Wood, Р.А. Linley у методиці «Шкала автентичності особистості» виділили три шкали: автентичне життя, сприймання зовнішніх впливів та самовідчуження. *Автентичне життя* – рівень, за яким поведінка людини відповідає її усвідомленню власних переживань та досвіду; *сприймання зовнішніх впливів* – рівень, за яким міжособистісні стосунки визначають поведінку людини та *самовідчуження* – ступінь втрати контакту особистості із самою собою, невідповідності справжньому Я. Опитувальник складається із 12 тверджень (по 4 твердження у кожній шкалі). Досліджувані оцінюють кожне твердження за 6-бальною шкалою (від 1 – не згоден абсолютно - до 7 – згоден дуже сильно). Підраховуються бали за кожною шкалою. Високі показники характеризують узгодженість власного досвіду (шкала «самовідчуження»), невиражену тенденцію відповідати очікуванням інших людей (шкала «Сприймання зовнішніх впливів») та поведінку відповідно до власних цінностей (шкала «Автентичне життя»).

Методика NIQ – це міра рефлексивності пам'яті у відповідь на читання тексту; складається з 19-ти тверджень, які оцінюються за 5-бальною шкалою (від 0 - «зовсім не так» - до 4 – «цілком вірно»). Опитувальник містить три шкали: 1) трансформація спогадів, 2) румінативна сепарація та ізоляція і 3) саморозуміння та самоприйняття. Зазначимо, що розробники методики базувалися на формуванні наративної ідентичності в контексті розуміння літературних текстів. Ми ж замість уривків з поем і віршів запропонували студентам самим описати кризову ситуацію з їхнього життя, яка їм найбільше запам'яталася. В результаті написані есе або спогади про кризову ситуацію стали основою для подальшої роботи з опитувальником.

У проведеному нами емпіричному дослідженні взяли участь 68 ведучих тренінгових груп з Києва, Черкас, Умані та Чернігова (22 осіб чоловічої та 46 осіб жіночої статі). Середній вік досліджуваних становить 43,6 роки.

У табл. 1 представлено результати діагностики ведучих тренінгових груп за Шкалою автентичності.

Таблиця 1

Особливості автентичності ведучих тренінгових груп
(Шкала автентичності А.М. Wood, Р.А. Linley, 2008)

Вік	Показники автентичності		
	Не-обмеженість іншими	Знання і прийняття себе	Автентичний самовираз
До 30 років	9,68	7,72	20,94
31-40 років	20,73	12,58	16,12
41-49 років	15,08	15,90	18,22
Старші за 50 років	8,95	14,38	21,97
Всього	13,61	12,65	19,31

Отже, досліджувані, молодші 30 років, мають найвищі показники за шкалою «автентичний самовираз», а найнижчі – за шкалою «знання і прийняття себе», ведучим тренінгових груп старшим за 50 років найбільше властивий «автентичний самовираз», а найменше – «не-обмеженість іншими». Фахівці віком від 31 до 49 років мають збалансовані показники автентичності, тобто характеризуються помірним рівнем не-обмеженості іншими, знання і прийняття себе та автентичного самовиразу. Аналіз результатів усіх вікових груп за показниками автентичності дозволяє стверджувати, що найбільше їм властивий автентичний самовираз, а найменше – знання і прийняття себе. Тобто професійна діяльність ведучих тренінгових (не психотерапевтичних) груп відповідає їх усвідомленню власних переживань та досвіду, своїх можливостей впливати на інших людей, однак спостерігається певна невідповідність справжньому «Я», гнучкість вживання у різні ролі, часто – нехтування власними потребами задля інших чи задля збереження власного авторитету серед учасників тренінгових груп.

За результатами анкетування щодо професійної компетентності виявлено, що ведучі тренінгових груп вважають себе «голодними до знань студентами», які постійно удосконалюють свій фаховий рівень. Контент-аналіз відповідей на запитання показав, що найчастіше для характеристики професійного тренера-психолога були використані такі слова, як «жага до знань», «спрага знань», «знання як джерело розвитку» тощо. Водночас більшість опитаних вважають, що їхнім найважливішим ресурсом в роботі є накопичений життєвий і трудовий досвід, саме досвід визначає ефективність ведення тренінгової групи, відповідно навіть молодому ведучому, який лише починає діяльність як тренер групи, необхідно напрацьовувати власний досвід участі у тренінгових групах і базуватися в тому числі на ньому при проведенні тренінгів, зокрема психотерапевтичних. Задля досягнення ефективності у проведенні тренінгів ведучим необхідно мати когнітивну складність та бути толерантними до вчинків інших людей, досліджувані порівняли себе з метеорологами, яким потрібно вміння прогнозувати мінливу та непередбачувану погоду; по суті, професійним ведучим тренінгових груп властива гнучкість у взаємодії з іншими та неупередженість щодо їх особистості та поведінки як у групі, так і поза її межами. Важливою складовою професійного психолога-тренера є рефлексивність, емоційна сприйнятливність та вміння сприймати і надавати зворотній зв'язок. Як зазначали досліджувані, цими якостями вони оволодівали під час навчання на подібних тренінгах і/або у психотерапевтичних групах. Важливою характеристикою професійності є психологічне благополуччя ведучих тренінгів, зокрема конгруентність їх професійного та особистого життя, впевненість у собі, у цінності власних досягнень. Психологи, які окрім психоедукаційних тренінгів проводять ще й тренінги психотерапевтичні, зазначали, що найкращим засобом підтримання психологічного здоров'я для них є особиста участь в тренінгах, фізичні вправи та духовні практики, зокрема майндфулнесс. Ефективно вести тренінги, на думку досліджуваних, неможливо без розвинених навичок слухання, спостереження та піклування про добробут людей, так званої сенситивності щодо інших; щира зацікавленість у людях, у пізнанні їх внутрішнього світу є важливою якістю професійного психолога-тренера. Зазначимо, що психологи, які не проводять психотерапевтичні тренінги, зазвичай не вважають робочий альянс запорукою успішної роботи, натомість тренери так званого особистісного зростання чи терапевтичних груп вважають основою терапевтичних змін клієнтів саме вміння психотерапевта встановлювати робочий альянс. Готовність до вирішення конфліктів, сприйняття сильних негативних емоцій клієнтів також є важливими показниками професійності ведучих тренінгових груп.

Цікавим аспектом нашого дослідження є те, як ведучі тренінгових груп сприймають кризові, складні ситуації, що виникали у них при взаємодії з учасниками тренінгів. Відповідно, впровадження методики NIQ (S.T. Douglas) відбувалося у два етапи: на першому етапі ведучі писали есе щодо кризової, складної ситуації, яка їм найбільше запам'яталася у їхньому

тренінговому досвіді, а на другому – відповідали на запитання опитувальника; результати представлено у табл. 2.

Таблиця 2

Особливості наративної ідентичності ведучих тренінгових груп
(за методикою NIQ, 2019)

Шкали	Жінки	Чоловіки
Трансформація спогадів	8,82±1,32	11,37±1,29
Румінативна сепарація та ізоляція	6,18±0,19	15,27±2,17
Саморозуміння та самоприйняття	19,25±1,96	19,16±2,05

Отже, трансформація спогадів краще виражена у досліджуваних чоловіків, натомість жінки, хоча й не сприймають описувану ними ситуацію як дискомфортну, все ж більше пам'ятають її деталі (за критерієм Мана-Вітні відмінності статистично значущі при $p < 0,05$). Чоловіки більше схильні до румінацій, частіше за жінок вважають свій досвід унікальним, значущим не лише для них, а й в контексті досвіду проведення тренінгів, вони ізолюють складну ситуацію від свого повсякденного життя, втім часто розповідають про неї оточуючим, акцентуючи на успішності виходу з неї; натомість жінки схильні пов'язувати події свого минулого, теперішнього та майбутнього в єдиний життєвий континуум, краще включають набутий досвід у подальше функціонування (за критерієм Мана-Вітні відмінності статистично значущі при $p < 0,05$). І у чоловіків, і у жінок спостерігаються високі показники за шкалою «самоприйняття та саморозуміння», тобто досліджувані завдяки складній ситуації краще розуміють цінність свого життя, свої потенційні можливості і ресурси, за цим аспектом наративної ідентичності статистичних відмінностей між чоловіками та жінками виявлено не було (при $p > 0,05$).

У даному контексті зазначимо, що когнітивними складовими професійної компетентності ведучі тренінгових груп, незалежно від статі, вважають потребу постійного самовдосконалення шляхом оволодіння новими знаннями та навичками, акумулювання професійного і життєвого досвіду та когнітивну складність; емоційними – рефлексивність, психологічне благополуччя та високий рівень емоційного інтелекту; реляційними (такими, що виявляються у взаємодії з іншими) – сенситивність до інших людей, вміння формувати робочий (терапевтичний) альянс, готовність вирішувати конфлікти в групі та сприймати сильні негативні емоції учасників тренінгу.

Висновки і подальші перспективи досліджень. Оскільки ідентичність передбачає формування відчуття неперервності Я у часі, важливо враховувати, ким би людина хотіла стати (прогресивний розвиток ідентичності) і чого уникає, аби не відчувати себе поза спільнотою (альтернативне Я); поняття наративної ідентичності у цьому контексті є інтегративним, оскільки охоплює минулий, теперішній і перспективний майбутній досвід особистості. Подібна ситуація складається й щодо автентичності, де знання і прийняття себе, не-обмеженість іншими та автентичний самовираз інтегрують уявлення особистості про себе. Загалом, ведучі тренінгових груп характеризуються збалансованою наративною

ідентичністю та помірно вираженими усіма компонентами автентичності. Перспективними подальших досліджень є лонгітюдне вивчення зв'язку ідентичності та автентичності введених різних тренінгових груп.

Список використаних джерел

1. Зливков В.Л., Лукомська С.О. Теорія та практика психологічних тренінгів. Київ- Ніжин: Видавець ПП Лисенко М.М., 2019. 209 с.
2. Burks D. J., Robbins R. Psychologists' authenticity: Implications for work in professional and therapeutic settings. *Journal of Humanistic Psychology*. 2012. Vol. 52(1). P. 75-104.
3. Douglas S. T. Narrating Identity: The impact of literary reading on storied autobiographical memory development. A thesis submitted in partial fulfillment of the requirements for the degree of Doctor of Philosophy. University of Alberta, 2019. 152 p.
4. Hecht M. L. A research odyssey: Towards the development of a communication theory of identity. *Communication Monographs*. 1993. Vol. 60. P. 76–82.
5. Wood A.M., Maltby J., Caliousis M., Linley P.A., Joseph S. The authentic personality: A theoretical and empirical conceptualization and the development of the authenticity scale. *Journal of Counseling Psychology*. 2008. Vol. 55. P. 385–399.

References transliterated

1. Zlyvkov V.L., Lukoms'ka S.O. (2019) *Teoriya ta praktyka psykholohichnoho treninhiv* [Theory and practice of psychological training]. Kyiv- Nizhyn. 209 p. (in Ukrainian)
2. Burks, D. J., & Robbins, R. (2012). Psychologists' authenticity: Implications for work in professional and therapeutic settings. *Journal of Humanistic Psychology*, 52(1), 75-104.
3. Douglas, S. T. (2019). Narrating Identity: The impact of literary reading on storied autobiographical memory development.
4. Hecht, M. L. (1993). 2002—A research odyssey: Toward the development of a communication theory of identity. *Communications Monographs*, 60(1), 76-82.
5. Wood, A. M., Linley, P. A., Maltby, J., Baliousis, M., & Joseph, S. (2008). The authentic personality: A theoretical and empirical conceptualization and the development of the Authenticity Scale. *Journal of Counseling Psychology*, 55(3), 385–399.

Зливков В.Л., Лукомская С.А., Котух А.В. Интегративный подход в изучении идентичности и аутентичности ведущих тренинговых групп. Статья посвящена результатам эмпирического исследования возможностей применения интегративного подхода в изучении аутентичности и идентичности ведущих тренинговых групп. Установлено, что интегративный подход позволяет изучать феномены аутентичности и идентичности как единые целостные феномены, активное пространство, склонное к

самосовершенствованию, способное наполнять реальность содержанием, отношением и переживаниями. По результатам эмпирического анализа выявлено, что исследуемые моложе 30 лет имеют самые высокие показатели по шкале «аутентичное самовыражение», а самые низкие - по шкале «знание и принятие себя»; ведущим тренинговых групп старше 50 лет больше свойственно «аутентичное самовыражение», а меньше всего - "неограниченность другими»; большинство опрошенных считают, что их важнейшим ресурсом в работе является накопленный жизненный и трудовой опыт, именно опыт определяет эффективность ведения тренинговой группы. Трансформация воспоминаний лучше выражена в исследуемых мужчин, зато женщины, хотя и не воспринимают описываемую ими ситуацию как дискомфортную, все же больше помнят ее детали; мужчины больше подвержены руминациям, чаще женщин считают свой опыт уникальным, значимым не только для них, но и в контексте опыта проведения тренингов; наблюдаются высокие показатели по шкале «самопринятие и самопонимание», то есть ведущие тренингов благодаря сложной ситуации лучше понимают ценность своей жизни, свои потенциальные возможности и ресурсы.

Ключевые слова: Аутентичность, идентичность, тренинг, нарратив. самореализация, профессиональная деятельность.

Zlivkov VL, Lukomskaya SO, Kotukh OV An integrative approach in the study of the identity and authenticity of leading training groups. This article is devoted to the results of an empirical study of the possibilities of applying an integrative approach in the study of the authenticity and identity of leading training groups. It is established that the integrative approach allows to study the phenomena of authenticity and identity as the only holistic phenomena, an active space, prone to self-improvement, designed to fill reality with meaning, attitude and experiences. The results of empirical analysis revealed that the studied younger than 30 years have the highest scores on the scale of "authentic self-expression", and the lowest - on the scale of "knowledge and acceptance of self", leading training groups over 50 years most typical "authentic self-expression", and the least - "Non-limitation by others" the majority of respondents consider that their most important resource in the work is the accumulated life and work experience, it is experience that determines the effectiveness of conducting a training group. Transformation of memories is better expressed in the men studied, while women, although they do not perceive the situation described by them as uncomfortable, still remember its details; men are more likely to ruminate, more often than women find their experience unique, not only important to them, but also in the context of training experience; the subjects have high rates on the scale of "self-acceptance and self-understanding", ie, trainers due to the difficult situation better understand the value of their lives, their potential opportunities and resources.

Keywords: Authenticity, identity, training, narrative. self-realization, professional activity.